

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris Theologi Architectura Christiana

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

3. Impensæ humanæ & cooperatio Hominus cooperantis, seu Ædificatoris,
post positionem Fundamenti facta[m] impe[n]sis supremi Principis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

turem naturalem aquæ. Sed multo magis excedit virtutem hominis naturalem, credere Myſteria fidei, aſſenſu Chriſtiano: cùm & res ipſa ſint tranſnaturales, & aſſentiendi ratio, ſive objectum formale, à quo ſpecificantur actus, ut norunt Philoſophi, naturæ terminis non contineatur. Sed de his fuſius eſt actum in Scholarum exercitationibus. In quibus illorum ſententiam non probavi, qui licet aſſenſum ſupernaturalem agnoſcant, in eo tamen ſubſtantiam à modo diſtinguunt & illam intra naturæ cancellos conſtituunt. (a) Hoc itaque ſtatuatur, ut omninò certum. Initium ædificationis Domus Sapientiæ à Principe ſupremo dari, ac Fundamentum gratis in animæ fundo poni. Quia revera, *Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.* ad Romanos xi. Qua ſententia urget S. Auguſtinus lib. de prædeſt. SS. cap. 2. Maſſilianos. Juxta decretum Apoſtoli: *Ex DEO ſunt omnia. Ergo & ipſum initium fidei eſt ex DEO: neque enim hoc excepto, ex ipſo ſunt cetera, ſed ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.*

(a) Scot. in 3. diſt. 23. q. una. Durand. ibid. q. 6. & in 2. diſt. 28. q. 1. Gabr. 3. d. 23. q. 2. art. 2. quorum patrocinium ſuſcipit Valentia 21. diſp. 1. q. 6. p. 1.

ARTICULUS III.

IMPENSÆ HUMANÆ

Et cooperatio Hominis Ædificatoris, poſt poſitionem Fundamenti factam impenſis ſupremi Principis.

POSITO Fidei Fundamento, vult ſupremus & Princeps & Architectus, ut hominis etiam impenſis cæteræ Ædificii Spiritualis partes adſurgant: id eſt, ut ejus
ope

operibus, & meritis, tanquam sumptibus; non tamen sine DEI gratiâ auxilioque conquistis. Siquidem gratia divinæ, & virtutum incrementa per merita bonorum operum habentur. Atque ita bonis operibus justificari dicitur homo: nempe, justificatione secunda, quæ accessionem justitiæ, & sanctificationis, vel significat, vel continet. Immò, ipsa prima Gratia sanctificans seu justificans, non est sine aliquo Fidei meritò, ac proinde hoc etiam ipsa Fundamentum habet. Cerrè S. Augustinus constanter docet, Fidem, non solum impetrare, sed etiam mereri, (*de congruo*, dicunt Scholastici) justificationem.

IN epistola ad Sixtum, quæ est cv. sic scribit: *Nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si Fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, quæ fide ille dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit justificatus, merito fidei humiliatus: quoniam, qui se humiliat, exaltabitur.* Et lib. de Spirit. & litt. (b) *Quod factorum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat.* Iterum, lib. de prædest. SS. *Ex fide dicit Apostolus justificari hominem, non ex operibus (videlicet, legis, vel naturæ viribus productis) quia ipsa datur, ex qua impetrentur cetera, quæ proptiè operum nuncupantur, in quibus justè vivimus.* Adhæc, epistola cvi. ad Paulinum: *Si quis dixerit, quod gratiam bene operandi fides mereatur, negare non possumus: immò, gratissimè confitemur.* Item, lib. i. contra adversarium legis & Prophetarum; in novo Testamento Fides impetrat caritatem, Denique, libro de gratia & libero arbitrio: *Fides & non petita conceditur, ut ei petenti alia concedantur.*

UNDE, Fides videtur esse Fundamentum, ex quo ceteræ partes domus progenerantur, aut pulluant. Quod inaudi-

(a) Lucæ xviii. 14. (b) lib. de Spir. & litt. cap. 13.
(c) lib. de prædest. cap. 7.

inauditum invulgari Architeciturâ, verissimum tamen in sacrâ. Quare Fides & Fundamentum dicitur, & Radix, è qua germina proveniunt. Siquidem virtutes omnes, bonaque opera ex fidei radice procedunt. Ut liquet exemplis ab Apostolis in Epistola ad Hebræos cap. xi. enumeratis. Fide Abel plurimam hostiam obtulit. Fide Henoch translatus est, ne videret mortem: fide Noë aptavit Arcam in salutem Domus sue: fide Abraham obedivit, expectans fundamenta habentem civitatem, cujus artifex, & conditor Deus. Fide Sacra sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit. Fide obtulit Abraham Isaac. Fide & de futuris benedixit Isaac Iacob & Esau. Fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph benedixit. Fide Ioseph moriens de ossibus suis mandavit. Denique, ne omnes commemorem: Sancti per fidem vicerunt regna operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones.

OB hanc causam, Apostolus scribens Ephesiis, præclara illa sententia; quæ est capite 2do, Gratia estis salvati per fidem: & hoc non ex vobis: DEI enim donum est: non ex operibus, ne quis gloriatur. Ipsius enim sumus factura creati in Christo JESU in operibus bonis, quæ preparavit DEUS ut in illis ambulemus: docet quatuor, quæ ad fabricam tropologicam spectant. Primum, quod illius exordium à benevolentia supremi Architecti ducatur: Gratia estis salvati. Deinde, quod ejus munere Fundamentum fidei collocetur: Per Fidem, ait, Præterea, quod Fundamentum illud nullo nostro merito sit factum, sed liberaliter à DEO concessum. Et hoc non ex nobis, DEI enim donum est: & quidem primum ac sinceræ liberalitatis. De quo ita S. Augustinus clarè in superioribus differit, ut nullum dubitandi locum relinquat. Tandem, quod operibus bonis huic Fundamento superædificatur, Architecti auxiliis potissimum adscribi debere: Ipsius enim sumus factura creati in Christo JESU, in operibus bonis: quæ preparavit DEUS ut in illis ambulemus.

Nimirum, præparat nobis Deus opera bona, quibus Ædificium nostrum perficiamus, tum *Gratia* illa communi, quam *Sufficientem* nominant Scholastici; tum peculiari, quæ dicitur *efficax, & congrua*, qua præcipuè Ædificium spirituale exsurgit. Quocirca benè monet Augustinus, quamvis nos, tanquam Ædificatores bona opera faciamus, quæ sanè non facimus, nisi velimus, nihilominus, DEUM facere ut velimus. *Certum est*, inquit lib. de gratia & libero arbitrio cap. xvi. *nos mandata servare, quæ volumus, sed ille facit, ut velimus bonum de quo dictum est, Præparatur voluntas à Domino: de quo dictum est: A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet de quo dictum est: DEUS est qui operatur in vobis & velle. Et post nulla: Ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens: propter quod ait Apostolus, Certus sum, quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet, usque in diem Christi JESU. Ut ergo velimus, sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperamur. Tamen sine illo vel operante, ut velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus. De operante illo ut velimus, dictum est: Deus est enim, qui operatur in nobis & velle. De cooperante illo, cum jam volumus, & volendo facimus: Scimus, inquit, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.*

In eodem libro quæsiuerat anxie: Quomodo Paulus dixerit: *Non ex operibus*, cum constet operibus, Ædificium Spirituale ac divinum perfici? & respondit: *Audi, & intellige. Non ex operibus dictum, tanquã tuis ex teipso tibi existentibus sed tanquã his, in quibus te Deus finxit, id est, formavit & creavit. Hoc enim ait: Ipsius sumus figmentum, creati in Christo JESU in operibus bonis: non illa creatione qua homines facti sumus; sed ea, de qua ille dicebat: Cor mundum crea in me*

me DEUS. Et de qua dicit Apostolus: (a) si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: ecce facta sunt omnia nova: omnia autem ex DEO. *Fingimur ergo, id est, formamur, & creamur in operibus bonis, quæ non præparavimus nos, sed præparavit DEUS ut in illis ambulemus.* Denique. libro de prædestinatione SS^{rum} idem S. Augustinus clarissimè enunciat: *Quod ait Apostolus: Non ex operibus, ne fortè quis extollatur: ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo JESU in operibus bonis, Gratia est. Quod autem sequitur: Quæ præparavit DEUS, ut in illis ambulemus, Prædestinatio est.* Ex hæcenus dictis conficitur, Fidem, tanquam Fundamentum, liberalitate Principis collocari: deinde, subditorum quoque sumptibus, fabricam erigi; & paullatim ad tectum per duci.

(a) 2. ad Corin. 5. 17. Isa. 41. Apoc. 21. (b) lib. de Præd. SS. c. 10.

SERMO V.

FIDES CHRISTIANA

*Quomodo, quæ Fundamentum, sit firmanda, ut sit
planè immobilis.*

Fodit in altum, & posuit Fundamentum super Petram.

Lucæ VI. 48.

ARTICULUS I.

TRES LAPIDUM ORDINES

Ad firmandum Fides Fundamentum necessarii.

UM Fundamentum Ædificij, maximè, si hoc sit palatium, arx, vel urbs, non constet uno aliquo lapide: sed multis lapidum sibi unitorum ordinibus, in Fundamento, quod

Fi-